

Aard- en Levenswetenschappen

Nederlands Polair programma

Subsidieronde 2008-2009

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Doel	4
	2.1 Financiering	4
3	Richtlijnen voor aanvragers	5
	3.1 Wie kan aanvragen	5
	3.2 Wat kan aangevraagd worden	5
	3.3 Wanneer kan aangevraagd worden	6
	3.4 Het opstellen van de aanvraag	6
	3.5 Specifieke subsidievoorwaarden	6
	3.6 Het indienen van een aanvraag	7
4	Beoordelingsprocedure	8
	4.1 Procedure	8
	4.2 Criteria	9
	4.3 Samenstelling commissie	10
5	Overige informatie	11
	5.1 Memorandum Of Understanding	11
	5.2 Veldwerk Antarctisch gebied	11
	5.3 Veldwerk Arctisch gebied	11
	5.4 Aanvraagformulieren en richtlijnen subsidies en vergunningen	12
	5.5 Contact	12
	5.6 Tijdschema	12
6	Bijlagen	13
	6.1 Beleidsthema's relevant voor poolonderzoek in Nederland	13
	6.2 Het beheer van Antarctica en geldende Nederlandse regelgeving	16

1 Inleiding

De stuurgroep van het Nederlands Polair programma (NPP) doet een oproep tot het indienen van voorstellen voor onderzoek aan de poolgebieden. De deadline voor het indienen van de voorstellen is 16 oktober 2008. Binnen het NPP is het mogelijk subsidie aan te vragen voor Antarctisch onderzoek binnen het Nederlands AntArctisch programma (NAAP) en voor Arctisch onderzoek binnen het Nederlands Arctisch programma (NAP).

NB! In verband met de huidige financieringsstructuur van het NPP is het voor NWO niet mogelijk om onderzoeksprojecten te financieren die een looptijd hebben tot na 2012. Hierdoor is het deze subsidieronde slechts mogelijk om een aanvraag te doen voor een postdoc (maximaal 3 jaar).

2 Doel

Het NPP heeft als doelstelling het stimuleren van kwalitatief hoogstaand wetenschappelijk onderzoek op en naar de poolgebieden. Het onderzoek vindt plaats binnen de volgende thema's:

- IJs, klimaat en zeespiegel
- Veranderingen in de Zuidelijke en Arctische Oceaan door klimaat en menselijke activiteiten
- Polaire terrestrische en kustzone ecosystemen en global change
- Invloed van menselijke activiteiten op poolgebieden en invloed van klimaatverandering op mensen

De gekoppelde beleidsdoelstellingen van het NPP zijn: zekerstellen/ondersteuning van het Nederlandse consultatieve lidmaatschap van het Antarctisch Verdrag en de Nederlandse positie in de Arctische Raad. De beleidsmatige prioriteiten van Nederland voor het poolonderzoek zijn opgenomen in Bijlage 6 en vormen de beleidsmatige basis van deze richtlijnen. De doelen voor het NPP worden nader uiteengezet en toegelicht in het 'Nederlands Polair programma 2007-2010'. Dit document is te downloaden vanaf de NPP website (www.nwo.nl/npp).

2.1 Financiering

In de Stuurgroep Polair Programma (SPP), verder aangeduid als 'stuurgroep', zijn de financiers van het langjarig Nederlands Polair programma vertegenwoordigd (de ministeries LNV, VROM, V&W, BZ en NWO), aangevuld met een onafhankelijk voorzitter. De volledige samenstelling van de stuurgroep is beschikbaar via de NPP website: www.nwo.nl/npp. De beoordeling van subsidieaanvragen, uitvoering en coördinatie van het NPP is door het IPO (het Interdepartementaal Polair Overleg waarin onder andere de aan het NPP bijdragende ministeries en NWO zijn vertegenwoordigd) opgedragen aan NWO/ALW.

3 Richtlijnen voor aanvragers

3.1 Wie kan aanvragen

Het doen van subsidieaanvragen staat open voor onderzoekers van Nederlandse universiteiten, NWO- en KNAW-instituten en het Nederlands Kanker Instituut. Medewerkers van andere onderzoeksinstituten kunnen slechts aanvragen indienen wanneer naar het oordeel van het ALW bestuur aan de volgende criteria wordt voldaan:

- het instituut is gevestigd in Nederland;
- het instituut heeft een onafhankelijke onderzoekstaak;
- het instituut heeft geen winst oogmerk;
- in het onderzoek waarvoor subsidie wordt gevraagd werkt het instituut samen met een universiteit, blijkend uit een personele of materiële bijdrage aan het onderzoek vanuit die universiteit, en genieten de onderzoekers vrijheid van publicatie in de internationale wetenschappelijke literatuur.

3.2 Wat kan aangevraagd worden

Onderzoekers kunnen maximaal één aanvraag indienen per subsidievorm (NAAP, NAP en NAP 'seed money'). Het onderzoek van de aanvraag dient te vallen binnen één van de NPP thema's. Voor NAAP en voor NAP gelden dezelfde voorwaarden voor indiening. De aanvrager dient vooraf (bij indiening) te kiezen of de aanvraag binnen NAAP of NAP wordt aangevraagd. Voor NAAP-, NAP- (inclusief NAP 'seed money') aanvragen zijn aparte aanvraagformulieren beschikbaar. Voor NAAP is een budget van 0,7 M€ beschikbaar voor onderzoeksprojecten. Voor NAP is een budget van 0,7 M€ beschikbaar voor onderzoeksprojecten.

3.2.1 NAP seed money

Binnen NAP wordt een deel van het beschikbare onderzoeksbudget beschikbaar gesteld als 'seed money' voor het (mede) financieren van participatie aan internationale veldwerken. Voor deze subsidie is een matching van 50% van de instelling vereist voor apparatuur en personele kosten. Het maximum subsidiebedrag is € 25.000 per voorstel. Deze aanvragen zullen op dezelfde criteria worden beoordeeld als reguliere NPP-aanvragen. Van het beschikbare NAP-budget voor deze subsidieronde zal maximaal 10% ter beschikking worden gesteld voor deze 'seed money' subsidieaanvragen.

3.2.2 Personele subsidie

Personele subsidie kan worden aangevraagd voor postdocs. Het aanvragen van AIO posities/analisten/technici is niet mogelijk. Per subsidieaanvraag kan maximaal één positie worden aangevraagd. Alleen onderzoekers met een aanstelling die gegarandeerd is voor de looptijd van de aangevraagde subsidie kunnen een aanvraag indienen. Het is niet mogelijk dat een onderzoeker voor zichzelf een positie aanvraagt.

3.2.3 Materieel subsidie

Voor het aanvragen van materieel subsidie gelden de richtlijnen van het ALW Open Programma. Ten aanzien van het gebruik en de aanschaf van apparatuur gelden voor *zeegaand onderzoek* aanvullende bepalingen. U kunt voor de uitvoering van zeegaand onderzoek over oceanografische apparatuur uit de gemeenschappelijke

NIOZ-MRF *pool* beschikken. Het gebruik van deze NIOZ-MRF *pool* apparatuur dient in uw aanvraag kenbaar te worden gemaakt. Alle ten laste van het ALW-subsidie aangeschafte of vervaardigde goederen, voor zover geen verbruiksgoederen, worden geplaatst in de gemeenschappelijke NIOZ-MRF pool van apparatuur, tenzij deze projectgebonden zijn. Projectgebonden apparatuur wordt geplaatst bij het onderzoekinstituut waar de projectleider werkzaam is. Bij toekenning vermeldt ALW of de door u gevraagde apparatuur al dan niet projectgebonden is.

3.2.4 Scheepstijd en ondersteuning NIOZ-MRF

Binnen het NPP is geen budget voor scheepstijd beschikbaar maar er kan wel ondersteuning worden verleend voor deelname aan expedities die door derden worden georganiseerd. De voor de onderzoeksaanvraag benodigde ondersteuning en/of apparatuur van het NIOZ-MRF en een schatting van de kosten moet worden opgegeven in de projectbeschrijving en begroting. Voor een schatting van de kosten dient u vooraf contact op te nemen met het NIOZ-MRF.

3.3 Wanneer kan aangevraagd worden

Aanvragen voor deze ronde dienen uiterlijk op **16 oktober 2008** via Iris te zijn ingediend. Voor uw aanvraag dient u gebruik te maken van het speciaal daartoe bestemde aanvraagformulier dat van de subsidiepagina van het NPP gedownload kan worden (www.nwo.nl/npp).

3.4 Het opstellen van de aanvraag

De aanvraag dient te voldoen aan de voorwaarden van deze richtlijnen. Aanvragen dienen in het Engels te zijn opgesteld en kunnen alleen worden ingediend via het Iris-systeem van NWO. Het aanvraagformulier kan worden gedownload van de NPP website. De aanvraag bevat een:

- Iris Factsheet (via Iris in te vullen): hierop dient u uw naam, adresgegevens, de titel van het onderzoek en een Engelstalig abstract in te vullen.
- populair wetenschappelijke samenvatting van het onderzoeksvorstel in het Nederlands.
- beschrijving van de beleidsrelevantie van het voorgestelde onderzoek (maximaal 300 woorden).
- beschrijving van het onderzoeksvorstel (maximaal 4 pagina's, minimaal 10pt, exclusief literatuurverwijzingen).

Aanvragen die afwijken van de standaard lay-out worden niet in behandeling genomen. Het ALW-bureau toetst de ontvankelijkheid van de aanvragen.

3.5 Specifieke subsidievoorwaarden

De standaard regeling subsidieverlening NWO en de 'richtlijnen voor indienen van subsidieaanvragen ALW Open Programma vanaf 15 februari 2008' (hierna: ALW richtlijnen) zijn van toepassing. Naast een toetsing op wetenschappelijke kwaliteit zal ook een toetsing op beleidsrelevantie plaatsvinden. Waar in deze NPP richtlijnen wordt afgeweken van de voornoemde standaard regeling subsidieverlening NWO of ALW richtlijnen, gaan de bepalingen van de NPP richtlijnen voor.

3.6 Het indienen van een aanvraag

U kunt alleen indienen via het elektronisch aanvraagstelsel Iris (www.iris.nwo.nl). Informatie over Iris kunt u vinden op de website van NWO. Voor vragen over Iris kunt u contact opnemen met de Iris helpdesk (e-mail: iris@nwo.nl, tel: 0900-696 4747 (15 eurocent p/m)).

4 Beoordelingsprocedure

4.1 Procedure

4.1.1 Wetenschappelijke beoordeling

Om specifieke disciplinaire kennis te kunnen gebruiken bij het vaststellen van de wetenschappelijke kwaliteit van onderzoeksvorstellen worden de aanvragen, na vaststellen van de ontvankelijkheid, ter beoordeling voorgelegd aan externe referenten. Voor elke onderzoeksaanvraag (met een budget hoger dan 25.000 €) die is ingediend dienen minimaal twee referentenrapporten beschikbaar te zijn. Voor onderzoeksaanvragen met een budget van 25.000 € en lager worden geen referentenoordelen gevraagd. De leden van de beoordelingscommissie zullen deze aanvragen zelf toetsen op de beoordelingscriteria door het geven van een preadvies. De preadviezen zullen aan de indieners worden voorgelegd.

De indieners worden in de gelegenheid gesteld schriftelijk verweer te geven op de referentenoordelen (of, in het geval van aanvragen met een budget van 25.000 € of minder, op het voorlopig advies van de beoordelingscommissie). Op basis van de referentenoordelen en het weerwoord beoordeelt de beoordelingscommissie de wetenschappelijke kwaliteit van de aanvragen in onderlinge competitie. Voorstellen die gemiddeld meer dan 3,4 punten scoren op de wetenschappelijke criteria, op een schaal van 1 ('excellent') tot 9 ('poor'), komen in beginsel niet voor subsidie in aanmerking. Voor de wetenschappelijke beoordeling van de aanvragen wordt na de deadline een beoordelingscommissie samengesteld, bestaande uit de niet-betrokken leden van de Commissie Polair Onderzoek (CPO) aangevuld met ad-hoc leden uit binnen- en/of buitenland. Alle commissieleden zijn wetenschappers, maar er dient voor elk van de vier onderzoeksthema's minimaal één lid met expertise binnen dat thema zitting te hebben in de beoordelingscommissie.

4.1.2 Beleidsbeoordeling

Voor de beoordeling van de beleidsrelevantie wordt de beoordelingscommissie aangevuld met twee beleidsexperts met een algemeen inzicht in beleid en een brede bestuurlijke ervaring. Deze beleidsexperts geven een preadvies ten aanzien van de beleidsrelevantie van de te beoordelen voorstellen. De preadviezen zullen aan de indieners worden voorgelegd om de indieners in de gelegenheid te stellen schriftelijk verweer te geven op het preadvies van de beleidsexperts. Op basis van de preadviezen en het weerwoord wordt een cijfermatige score, op een schaal van 1 ('excellent') tot 9 ('poor') van de beleidsrelevantie opgesteld. Voorstellen die gemiddeld meer dan 3,4 punten scoren op de beleidsrelevantie komen niet voor subsidie in aanmerking.

Aanvragers worden uitdrukkelijk gevraagd om in de aanvraag aan te geven en te motiveren voor welke beleidsmatige onderwerpen de aanvraag van belang is. Als leidraad hiervoor is een overzicht van de voor het poolonderzoek relevante beleidsthema's opgenomen in de bijlage van deze richtlijnen. Het beoogde resultaat van de beleidsbeoordeling is een bevordering in de uitwisseling van kennis tussen departementen en onderzoekers en een beter gebruik van het beleidsrelevante deel van het onderzoek, zodat dit gebruikt kan worden bij nationale en internationale onderhandelingen waar Nederland bij betrokken is.

4.1.3 Prioritering

De eindscore van een onderzoeksaanvraag wordt bepaald via een gewogen gemiddelde van de behaalde wetenschappelijke score voor beleidsrelevantie, waarbij de wetenschappelijke score voor 2/3 en de beleidsrelevantie voor 1/3 meetelt. De eindscore en de bij de eindscore behorende prioritering van de aanvraag wordt door de beoordelingscommissie bediscussieerd. De beoordelingscommissie brengt een totaaladvies uit aan de stuurgroep over de wetenschappelijke kwaliteit inclusief de beleidsrelevantie van de onderzoeksaanvragen. Hierbij wordt ernaar gestreefd om voor ieder thema minstens één voorstel te honoreren. Voorstellen met een gemiddelde eindscore $\leq 3,4$ komen in aanmerking voor honorering, mits een minimale score voor beleidsrelevantie van $\leq 3,4$ is behaald. Het voor de subsidieronde beschikbare budget bepaalt waar de honoreringsgrens komt te liggen.

4.1.4 Besluit

De stuurgroep neemt het besluit over de honorering. Zij behoudt zich het recht voor op beleidsmatige of budgettaire gronden de bij de aanvraag behorende budgetten in te korten of te wijzigen als voorwaarde bij eventuele toekenning. De stuurgroep streeft ernaar om voor ieder thema minstens één voorstel te honoreren. Mocht één van de thema's buiten de boot dreigen te vallen dan kan de stuurgroep besluiten voor dit thema bij uitzondering een wetenschappelijke score van maximaal 3,7 toe te staan. De stuurgroep heeft het recht om op de in deze richtlijnen genoemde beleidsmatige gronden de door de beoordelingscommissie opgestelde volgorde (op basis van de wetenschappelijke criteria en de beleidsbeoordeling) van subsidiabele aanvragen te wijzigen.

4.2 Criteria

4.2.1 Criteria voor wetenschappelijke kwaliteit

De wetenschappelijke kwaliteit wordt getoetst op basis van onderstaande criteria:

1. Originaliteit/innovatief karakter	1. Novelty/originality
2. Wetenschappelijke kwaliteit van het voorstel	2. Scientific quality of the proposal
a. Vooronderzoek, werkplan en methode	a. Scientific approach and methodology
b. Helderheid van de geformuleerde doelstelling	b. Clarity and substance of objectives
c. Impact: verdieping of uitbreiding van kennis	c. Impact: potential extension/deepening of knowledge
d. Verbetering van (inter)nationale samenwerking	d. Improvement and reinforcement of (inter)national scientific cooperation
3. Wetenschappelijke kwaliteit van de onderzoeksgroep	3. Qualification of the applying research group(s)

De drie hoofdcriteria worden in beginsel in gelijke mate gewogen.

4.2.2 Criteria voor beleidsrelevantie

De beleidsrelevantie wordt getoetst op basis van onderstaande criteria:

1. Politiek en/of maatschappelijke relevantie in een nationale en internationale context
2. Beleidstoepasbaarheid

- a. voor de uitvoer van nationaal en internationaal beleid
 - b. voor de uitvoer van relevante conventies en verdragen
3. Beleidsurgentie voor het internationale en nationale beleid

De drie hoofdcriteria worden in beginsel in gelijke mate gewogen.

4.3 Samenstelling commissie

Voor de wetenschappelijke beoordeling van de aanvragen wordt na de deadline een beoordelingscommissie samengesteld, bestaande uit de niet-betrokken leden van de Commissie Polair Onderzoek (CPO) aangevuld met ad hoc leden uit binnen- en/of buitenland. Alle commissieleden zijn wetenschappers, maar er dient voor elk van de vier onderzoeksthema's minimaal één lid met expertise binnen dat thema zitting te hebben in de beoordelingscommissie. Voor de beoordeling van de beleidsrelevantie wordt de beoordelingscommissie aangevuld met twee beleidsexperts met een algemeen inzicht in beleid en een brede bestuurlijke ervaring.

5 Overige informatie

5.1 Memorandum Of Understanding

Voor onderzoekers die gebruik zullen maken van één van de MOU's (Memorandum Of Understanding) die in het kader van het NPP zijn afgesloten, geldt dat ALW geen enkele aansprakelijkheid aanvaardt voor eventuele calamiteiten. Calamiteiten die plaatsvinden binnen een samenwerking die onder een MOU valt, blijven de verantwoordelijkheid van het onderzoeksinstituut of de universiteit waar de onderzoeker werkzaam is.

5.2 Veldwerk Antarctisch gebied

Door de inwerkingtreding van de Wet bescherming Antarctica (WBA) is de hoofdaanvrager van een subsidieaanvraag waarvoor een bezoek moet worden gebracht aan het Antarctisch gebied, verplicht een vergunning aan te vragen en extra informatie te verstrekken over het uit te voeren veldwerk. De hoofdaanvrager is verantwoordelijk voor het aanleveren van de benodigde informatie over alle personen die zijn betrokken bij het project. Voor aanvragen met veldwerk op Antarctisch gebied dient ter voorbereiding op een eventuele officiële vergunningaanvraag WBA bij honorering van de aanvraag, naast de subsidieaanvraag een extra formulier te worden ingevuld. Dit dient om een eerste inschatting te verkrijgen van de consequenties van de Nederlandse Antarctica wetgeving en kan een brede basis vormen voor nader informeel overleg. Indien voor veldwerk op Antarctica gebruik wordt gemaakt van de logistiek van een gastland, dient de onderzoeker tijdig te controleren of nog een aparte vergunning moet worden ingediend. Bij het indienen van een aanvraag voor een vergunning dient rekening gehouden te worden met een doorlooptijd van tenminste 6 maanden. Wij maken u erop attent dat u geen aanspraken kunt ontlenen aan een positieve beoordeling van uw subsidieaanvraag ten aanzien van de vraag of een vergunning onder de Wet bescherming Antarctica zal worden verstrekt. Het is raadzaam om tijdig informeel overleg te voeren met het ministerie van VROM en LNV – al dan niet via NWO – om de betekenis van de Nederlandse regelgeving voor uw onderzoeksplannen in te schatten. Meer informatie over de WBA vindt u in Bijlage 6.2.

5.3 Veldwerk Arctisch gebied

In het Arctisch gebied kunnen regels en vergunningen per land en per deelgebied verschillen. Onderzoekers dienen zichzelf op de hoogte te stellen van lokale regels. Spitsbergen/Svalbard heeft een speciale juridische status vanwege het internationale Spitsbergen verdrag. Eén van de vereisten, die in het Verdrag van Spitsbergen is opgenomen, is dat Noorwegen regels maakt om de flora en fauna op Spitsbergen te beschermen en te behouden. Een bezoek aan Spitsbergen is daarom onderworpen aan strenge bepalingen ter bescherming van de natuur maar ook ter bescherming van historische vindplaatsen. De laatste jaren is de regelgeving over toegang en onderzoek in deze archipel veranderd: Het Svalbard Science Forum, een forum voor informatie en coördinatie van het onderzoek op Svalbard, heeft een online database opgericht. In deze database wordt al het onderzoek dat op Svalbard wordt uitgevoerd verplicht geregistreerd. De database is te vinden en te doorzoeken op sf.npolar.no. Onderzoekers die plannen hebben voor veldwerk op Svalbard/Spitsbergen dienen hun onderzoek op deze website aan te melden.

5.4 Aanvraagformulieren en richtlijnen subsidies en vergunningen

NPP www.nwo.nl/npp	Aanvraagformulieren zijn te downloaden van de NPP subsidiepagina.
ALW www.nwo.nl/alw	De richtlijnen voor het ALW Open Programma zijn te downloaden van de ALW website onder Publicaties.
NWO www.nwo.nl	De Regeling Subsidieverlening NWO is te downloaden via de NWO website onder Subsidiewijzer > Subsidieregeling.
WBA www.minInv.nl/loket	Officiële aanvraagformulieren en brochures vergunningaanvraag in het kader van de Wet bescherming Antarctica zijn te verkrijgen via LNV-Dienst Regelingen.
SSF ssf.npolar.no	Arctisch veldwerk op Spitsbergen/Svalbard dient te worden geregistreerd in een speciale database op de website van het Svalbard Science Forum.

5.5 Contact

Contactpersoon NPP

- Dr. ir. Ingrid Vleghels
- NWO-ALW
- Tel: 070-3440820
- E-mail: vleghels@nwo.nl

Contactpersoon uitvoer vergunningaanvragen WBA

- Ir. I.C. de Boer
- LNV – Dienst Regelingen
- Tel: 070-3786424

5.6 Tijdschema*

De stuurgroep zal in principe binnen 7 maanden na de deadline voor deze ronde een honoreringsbesluit nemen over de aanvragen.

16 oktober 2008	Deadline indienen aanvragen
16 oktober – 25 oktober 2008	Vaststelling ontvankelijkheid
November 2008 – februari 2009	Beoordeling door referenten
Maart 2009	Weerwoord
Maart 2009	Vergadering beoordelingscommissie
April 2009	Vergadering en honoreringsbesluit stuurgroep

* onder voorbehoud van aanpassing van data/perioden door onvoorziene omstandigheden, zulks in overleg met de commissievoorzitters.

6 Bijlagen

6.1 Beleidsthema's relevant voor poolonderzoek in Nederland

6.1.1 Veiligheid en klimaat

Een duurzame ontwikkeling door het waar mogelijk tegengaan van klimaatveranderingen. Een beter begrip wereldwijd van klimaatproblemen, de gevolgen en mogelijke oplossingen heeft prioriteit. Opwarming op de polen leidt tot een rijzende zeespiegel (houden we droge voeten) en verstoring van ecosystemen, terwijl het stagneren van de warme golfstroom direct effect op ons eigen klimaat heeft. Toenemende UV-B belasting door aantasting van de ozonlaag bedreigt de volksgezondheid. Hoe kwetsbaar zijn inheemse volken voor effecten van ook door de mens veroorzaakte vervuiling en klimaatsverandering?

Bij de internationale samenwerking op het gebied van o.a. meteorologie (WMO) en milieu staan de mogelijke gevolgen van klimaatveranderingen over de komende tientallen jaren bovenaan de agenda.

Relevante verdragen en nota's

- Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic (OSPAR Convention, 1992) www.ospar.org;
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) www.ipcc.ch;
- Nationaal Milieubeleidsplan 4 (NMP4) 2001 www.vrom.nl/nmp4;
- Werkprogramma Schoon en Zuinig 2007 www.vrom.nl/schoonenzuinig;
- Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants (POPs, 2002) www.pops.int;
- Toekomstagenda Milieu www.vrom.nl/toekomstagenda;
- Tweede Evaluatienota Klimaatbeleid (oktober 2005 in de Tweede Kamer);
- United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC, 1992; 'VN-klimaatverdrag') en Kyoto Protocol (1997) unfccc.int;
- Werkprogramma WB21/KRW 2005-2009: Nederlands werkprogramma Waterbeheer 21e Eeuw/Kaderrichtlijn Water (WB21/KRW).

6.1.2 Economie en duurzaam beheer

Uiterlijk 2015 dienen afspraken te zijn gemaakt voor duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen in gebieden die niet aan afzonderlijke landen zijn toebedeeld zoals de 'Global Commons' Antarctica en de polaire oceanen (NMP4, 2001). Nederland gaat uit van eerlijke verdelingsmechanismen die toegang tot aanwezige hulpbronnen (inclusief de winning van mineralen en fossiele brandstoffen) garanderen. De extreme omstandigheden op beide polen bieden een kans tot versterken van het innovatievermogen van de Nederlandse economie en de daarvoor benodigde kennisbasis. Het gezamenlijk beheren van deze 'Global Commons' draagt bij aan versterking van de internationale economische rechtsorde. Actieve deelname aan internationale verdragen en onderzoeksprogramma's is daarbij een vereiste voor een hoorbare Nederlandse inbreng.

Men streeft tevens naar versterkte internationale beleidsontwikkeling en samenwerking met betrekking tot toerisme in de poolgebieden teneinde aantasting van biodiversiteit en andere waarden te voorkomen. Al of niet parallel aan juridisch bindende normen wordt waar mogelijk gestreefd naar een goede samenwerking met de toeristenbranche om negatieve milieueffecten en andere ongewenste gevolgen tegen te gaan en de uitvoering van bestaand beleid te effectueren. De veiligheid van Nederlandse schepen en opvarenden en de invloed van Nederland op Antarctische scheepvaartangelegenheden is daarbij eveneens een belangrijk onderwerp.

Het belang van het Noordpoolgebied als leverancier van fossiele energiebronnen neemt de laatste jaren snel toe. Uiterlijk 2015 dienen afspraken te zijn gemaakt voor duurzaam beheer van de (vaak moeilijk te exploiteren) olie- en gasvelden in gebieden die niet aan afzonderlijke landen zijn toebedeeld. Nederlandse bedrijven kunnen hierbij een grote rol gaan spelen.

De exploitatie van de niet-levende rijkdommen van het continentale plat zal Staten ook dwingen om aandacht te besteden aan afbakening met buurlanden. Indien het juridische continentale plat zich uitstrekt buiten 200 zeemijlen van de kust, moeten de meeste Staten hun claims in principe voor 2009 indienen bij de Commission on the Limits of the Continental Shelf (CLCS), ingesteld onder het VN Zeerechtverdrag. Klimaatverandering en technologische vooruitgang zullen in de komende jaren mogelijk leiden tot intensivering van visserij in beide poolgebieden. Terwijl de Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (CCAMLR) dit in Antarctica in goede banen dient te leiden, zijn er verscheidene 'gaten' (zowel geografisch als inhoudelijk) in het beheer en behoud van levende mariene rijkdommen in het Noordpoolgebied. In beide poolgebieden kan (en dient) Nederland een bijdrage te leveren aan het vinden van een goede balans tussen de socio-economische belangen van visserij en bescherming van mariene biodiversiteit. De discussie over mariene biodiversiteit buiten gebieden van nationale rechtsmacht met onder meer de rol van marine protected areas (MPAs), die momenteel binnen de Verenigde Naties en de Convention on Biological Diversity (CBD) plaatsvindt, zal de belangenafwegingen voor beide poolgebieden zeker beïnvloeden. In het kader van het Plan of Implementation van de World Summit on Sustainable Development (WSSD) is afgesproken om voor 2012 te komen tot representatieve netwerken van MPAs.

In het noordpoolgebied zal klimaatverandering zeer waarschijnlijk ook leiden tot intensivering van scheepvaartverkeer, bijvoorbeeld in verband met exploitatie van levende en niet-levende rijkdommen, goederenvervoer in het algemeen en toerisme.

Relevante verdragen en nota's

- Antarctisch Verdrag (Antarctic Treaty, 1959) www.ats.org.ar;
 - Protocol on Environmental Protection (1991, 'Milieuprotocol');
 - Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (1980, CCAMLR Verdrag) www.ccamlr.org;
- Arctische Raad (Arctic Council, 1996) - NL waarnemer www.arctic-council.org;
 - Working groups:
 - Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP) www.amap.no;
 - Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF) www.caff.is;
 - Sustainable Development Working Group (SDWG) www.sdwg.org;
- Barents Euro Arctic Council (1993) - NL waarnemer;
- Convention on Biological Diversity (CBD, 1992, 'Biodiversiteitsverdrag') www.biodiv.org;
 - Ad Hoc Open-Ended Working Group on Protected Areas;
- Convention on Future Multilateral Cooperation in the North-East Atlantic; Fisheries (NEAFC Convention, 1980) www.neafc.org;
- Memoranda of Understanding tussen NL en
 - Britisch Antarctic Survey (BAS), Cambridge, UK;
 - Alfred Wegener Institute for Polar and Marine Research Bremerhaven (AWI), Duitsland;
- Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development (JPOI, 2002) www.unep.org;
- UN Convention on the Law of the Sea (LOS Convention, 1982, 'VN Zeerechtverdrag') <http://www.unclos.com/> www.un.org/Depts/los
 - Commission on the Limits of the Continental Shelf (CLCS).

6.1.3 Natuur en biodiversiteit

Invulling en duurzaam beheer van de mondiale Ecologische Hoofdstructuur (EHS) worden expliciet genoemd in de transitie agenda biodiversiteit. De 'Global commons' zoals polaire oceanen en Antarctica, met problemen als overbevissing, overexploitatie en vervuiling zijn belangrijke onderdelen van deze mondiale EHS. De Oost-Atlantische trekroutes via Siberië (flyways), gebieden waarmee Nederland via migrerende watervogels een ecologische relatie heeft zoals de Russische toendra en de bufferfunctie van Arctische bossen vragen speciale aandacht, ook in relatie met klimaatverandering.

De Conventie van Bonn, met daarvan afgeleide Vogeltrekverdragen (Migratory species), de Watervogelovereenkomst (African-Eurasian Waterbird Agreement) en de Albatros Overeenkomst, verplicht tot onderzoek, bescherming en verbetering van het milieu. Vanuit de expertise in de West Palearctische vogeltrekroutes dient internationale samenwerking op andere trekroutes bevorderd te worden. Naast steun aan de Bonn Conventie is het Antarctische onderzoek ook gericht op verdere invulling van de Wet Bescherming Antarctica. Het Biodiversiteitsverdrag vraagt onder meer speciale aandacht voor alien species, marine protected areas (MPAs) en het voorkomen van schadelijke invloeden door uitheemse soorten, ook op de polen.

Relevante verdragen en nota's

- Antarctisch Verdrag (Antarctic Treaty, 1959) www.ats.org.ar;
 - Convention for the Conservation of Antarctic Seals (CCAS, 1972, 'Robbenverdrag');
 - Convention on the Conservation of Antarctic Marine living Resources (CCAMLR verdrag, 1980) www.ccamlr.org;
 - Environmental Protocol to the Antarctic Treaty, 1991, 'milieuprotocol'.
- Beleidsprogramma biodiversiteit 2008-2011;
- Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic, (OSPAR Convention, 1992) www.ospar.org;
- Convention on Biological Diversity (CBD, 1992, 'Biodiversiteitsverdrag') www.biodiv.org;
- Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES, 1975) www.cites.org;
- Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS or Bonn Convention) www.cms.int;
 - African-Eurasian Waterbird Agreement (AEWA);
 - Agreement on the Conservation of Albatrosses and Petrels (ACAP, 2001) www.acap.aq.
- Convention on Wetlands (Ramsar, 1971) <http://ramsar.org/>;
- EU Habitat and Bird Directive;
- Kaderrichtlijn Mariene Strategie;
- MoU (2005) voor samenwerking met de Russische Federatie voor de periode 2006 en 2007, met het voor poolonderzoek relevante onderdeel 'Werkprogramma Pechora';
- Transitie Biodiversiteit: Uitvoeringsprogramma 2004 - 2007.

6.1.4 Waterkwaliteit en mondiale milieuvragen

Een duurzaam gebruik van water en milieu in mondiale context en de relaties tussen ons handelen hier en de gevolgen daarvan elders in de wereld zijn onderdeel van de Europese Kader Richtlijn Water en de Toekomstagenda Milieu. Het voorkomen en oplossen van grensoverschrijdende milieuproblemen, waarbij beide poolecosystemen fungeren als verzamelaar en accumulator van toxische stoffen en afval. Het gebruik van polair onderzoek als early warning systeem staat hierbij centraal. De Arctische

en Zuidelijke oceanen vormen onderdeel van een ecologisch netwerk van marine gebieden.

Voorts wordt belang toegekend aan onderzoek naar de onderlinge relatie tussen de polaire beheerssystemen (incl. internationale afspraken) enerzijds en andere internationale verdragen en beleidsontwikkelingen (incl. mondiale water- en milieuverdragen, VN Zeerechtverdrag, e.d.) anderzijds.

Relevante conventies en verdragen:

- Europese www.h2overheid.nl/content.jsp?objectid=2498 Kaderrichtlijn Water, www.kaderrichtlijnwater.nl;
- Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW, 2003) www.ipo.nl/documents/nbw.pdf;
- Nationaal Milieubeleidsplan 4 (NMP4, 2001) www.vrom.nl/nmp4;
- Toekomstagenda Milieu (februari 2006 in de Tweede Kamer) www.vrom.nl/toekomstagenda.

6.2 Het beheer van Antarctica en geldende Nederlandse regelgeving

De Wet bescherming Antarctica (opgesteld op 5 maart 1998) is op 1 april 2001 in werking getreden. De achtergrond van deze wet en de betekenis ervan voor onderzoekers worden uitgelegd in het dit hoofdstuk.

6.2.1 Het Antarctica verdrag

In het verleden hebben zeven landen claims gelegd op delen van Antarctica. Deze claims overlappen elkaar in geografische zin. In 1959 is in Washington het Antarcticaverdrag gesloten, vooral om conflicten te voorkomen en de mogelijkheid tot wetenschappelijk onderzoek in Antarctica veilig te stellen. Dit verdrag werd in 1959 door 12 staten ondertekend (waaronder de claimende staten) en trad in 1961 in werking. Het verdrag bevestigt de territoriale claims en bepaalt dat Antarctica uitsluitend voor vreedzame doeleinden zal worden gebruikt. Inmiddels hebben meer dan 40 landen het verdrag getekend, waaronder Nederland in 1967. Niet al deze staten kunnen echter daadwerkelijk meepraten over het beheer van Antarctica. Volgens het verdrag hebben enkel de landen die een belang bij Antarctica kunnen aantonen door substantiële wetenschappelijke onderzoeksactiviteiten te verrichten een stem tijdens de 'Antarctic Treaty Consultative Meeting' (hierna: ATCM-vergadering). Deze staten met stemrecht worden de 'consultatieve staten' genoemd. Tijdens de ATCM-vergaderingen worden afspraken gemaakt over het beheer van Antarctica en actuele problemen besproken. Nederland kreeg de consultatieve status in 1990 en neemt actief aan de ATCM-vergaderingen deel. Het secretariaat is gevestigd in Buenos Aires, Argentinië.

Sinds de totstandkoming van het Antarcticaverdrag zijn behalve een groot aantal aanbevelingen aan de regeringen ook enkele verdragen tot stand gebracht: de 'Convention for the Conservation of Antarctic Seals' (1972, Robbenverdrag), de 'Convention on the Conservation of Antarctic Marine living Resources' (CCAMLR, 1980) en het eerder genoemde milieuprotocol. Het geheel van afspraken in bovenbedoeld internationaal kader wordt in het algemeen aangeduid als het Antarctica-systeem. Milieu-aspecten vormden al direct na het Antarctica verdrag een onderwerp van discussie en van aanbevelingen maar vooral het milieuprotocol van 1991 is voor de bescherming van het Antarctisch milieu van belang.

6.2.2 Het Antarctisch milieuprotocol van 1991

Het Milieuprotocol werd op 4 oktober 1991 ondertekend (onder meer door Nederland) en strekt tot de bescherming van het Antarctisch milieu en daarvan afhankelijke ecosystemen. Antarctica wordt daartoe in artikel 2 aangewezen als natuurreserveaat, ten dienste van vrede en wetenschap.

Het Milieuprotocol omvat een algemeen deel en zes bijlagen met meer specifieke bepalingen. Zowel de algemene als de meer specifieke bepalingen zijn in beginsel van toepassing op alle activiteiten in Antarctica. Al deze bepalingen moeten worden beschouwd in het licht van de milieubeginselen, zoals geformuleerd in artikel 3 van het protocol. Onder meer wordt bepaald dat nadelige gevolgen zoveel mogelijk worden voorkomen, een beslissing over het verrichten van een activiteit gegrond moet zijn op een goede kennis van de mogelijke nadelige effecten van de activiteit, in beginsel voorrang moet worden verleend aan wetenschappelijk onderzoek, activiteiten moeten worden gewijzigd, geschorst of afgelast indien onvoorziene nadelige gevolgen (dreigen te) ontstaan, etc.

Eén van de kernelementen van het Milieuprotocol vormt de verplichting om voor iedere voorgenomen activiteit in het Antarctische gebied een voorafgaande milieueffectbeoordeling uit te voeren. De in artikel 8 van het Milieuprotocol neergelegde MER-plicht is nader uitgewerkt in bijlage I bij het Milieuprotocol. Naast een verplichte MER kent het Milieuprotocol drie afzonderlijke vergunningplichten: een vergunningplicht voor handelingen die nadelige gevolgen hebben voor flora of fauna (bijlage II van het Protocol), een vergunningplicht voor de introductie van uitheemse dieren en planten (bijlage II van het Protocol) en een vergunningplicht voor het betreden van een Antarctisch speciaal beschermd gebied. (bijlage V van het Protocol).

Voorts bevat het Milieuprotocol diverse verbodsbepalingen. Een belangrijke is het verbod van activiteiten betreffende minerale rijkdommen, met uitzondering van wetenschappelijk onderzoek. Andere meer specifieke verbodsbepalingen zijn in de bijlagen II tot en met V opgenomen. De bijlagen II, III en IV hebben betrekking op afvalverwijdering, flora- en faunabescherming respectievelijk vervuiling van het mariene milieu. De vijfde bijlage bij het protocol bevat regels inzake de aanwijzing van speciaal beschermde of speciaal beheerde gebieden. In deze bijlage wordt ook de bescherming geregeld van historische plaatsen en monumenten, bijvoorbeeld de hutten van de eerste ontdekkingsreizigers.

Tijdens de 28e ATCM (juni 2005) is een regeling voor de aansprakelijkheid voor schade als gevolg van activiteiten in de 'Antarctic Treaty area' bij het Milieuprotocol aangenomen (Annex VI). De voorgestelde regeling kent een beperkt toepassingsgebied, namelijk incidenten ('environmental emergencies') als gevolg van (risicovolle en niet-risicovolle) activiteiten in de 'Antarctic Treaty area' die gerelateerd zijn aan wetenschappelijk onderzoek, toerisme en alle andere activiteiten waarvoor voorafgaande kennisgeving vereist is in de zin van artikel VII (5) van het Antarctische Verdrag.

De bepalingen in het Milieuprotocol zijn op 14 januari 1998 in werking getreden en moeten door de staten die partij zijn bij het Protocol in het nationale recht worden geïmplementeerd. Dit betekent dat de bepalingen van het Protocol moeten gaan gelden voor de burgers van de partijstaten. Nederland heeft dit verzorgd door de Wet bescherming Antarctica.

6.2.3 De Wet bescherming Antarctica (WBA)

Op grond van deze wet geldt voor het ondernemen van activiteiten vanuit Nederland naar het Antarctisch gebied een aantal gebods- en verbodsbepalingen. Het Antarctisch gebied wordt evenals in het Antarcticaverdrag en het Milieuprotocol,

gedefinieerd als het gebied ten zuiden van de zestigste zuidelijke breedtegraad. Globaal kent de wet twee regimes: het regime voor degene die vanuit Nederland een activiteit naar Antarctica organiseert en het regime voor de Nederlander die naar Antarctica afreist, bijvoorbeeld door deelname aan een activiteit die vanuit een ander land wordt ondernomen.

Activiteiten (zoals wetenschappelijk onderzoek, toerisme,) die vanuit Nederland worden georganiseerd, zijn vergunningsplichtig. De nationaliteit van de organisator is hierbij niet van belang. De organisator is verantwoordelijk voor alles wat er tijdens de activiteit gebeurt en kan dus ook worden aangesproken voor gedragingen van deelnemers. Voor activiteiten die grote gevolgen kunnen hebben voor het milieu of de natuurwaarden, zal de initiatiefnemer bovendien eerst een milieueffectrapport (MER) moeten maken.

Bevoegd gezag zijn de ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) gezamenlijk, maar de vergunningaanvraag zal bij Dienst Regelingen (voorheen LASER Dordrecht), een agentschap van het Ministerie van LNV, moeten worden ingediend. Eén en ander omtrent vergunningaanvraag wordt geregeld in het Besluit Bescherming Antarctica.

De brochure, het aanvraagformulier en overige informatie voor het aanvragen van een vergunning vindt u op www.minlnv.nl/loket. Ga naar Onderwerpen > Vergunning > Nederlandse Antarctica Regelgeving. Voor vragen belt u gratis met Het LNV-Loket op 0800 - 22 333 22.

Het is overigens niet de bedoeling Antarctica geheel af te sluiten voor alle activiteiten. Wetenschappelijk onderzoek en toerisme blijven mogelijk, maar dan wel met vergunning en onder voorwaarden. In dergelijke vergunningen staan bijvoorbeeld bepalingen over afval dat niet mag worden achtergelaten, over het voorkomen van verstoring van dieren en het voorkomen van introductie van uitheemse dier- en plantensoorten in het gebied. Na afronding van de activiteit zal een verslag moeten worden gemaakt waarin onder meer informatie wordt gegeven over eventuele nadelige milieugevolgen die zijn ontstaan.

Naast deze vergunningplicht en MER-plicht, bevat het wetsvoorstel diverse verbodsbepalingen en een algemene zorgplichtbepaling, welke gelden voor iedere Nederlander die naar Antarctica afreist. Dit betekent dat de Nederlander die vanuit Nederland een activiteit organiseert of die deel neemt aan een activiteit uit een ander land zich aan deze bepalingen zal moeten houden. Daarbij gaat het om een algemene plicht om voldoende zorg in acht te nemen voor het Antarctische milieu (zorgplicht), enkele absolute verbodsbepalingen en verboden waarop bij vergunning uitzondering kan worden toegestaan. Gedacht kan worden aan het verbod bepaalde afvalstoffen in Antarctica te verwijderen, uitheemse dier- en plantensoorten te introduceren, inheemse dieren te verstoren, minerale activiteiten te ondernemen, etc. Het wetsvoorstel bevat voorts de mogelijkheid inspecteurs aan te wijzen en maakt de toepassing van zowel bestuursrechtelijke als strafrechtelijke sancties tegen overtredingen mogelijk.

6.2.4 Tijdige inschatting consequenties voor aanvragen vergunning WBA

Indien u veldonderzoek in het Antarctisch gebied wilt ondernemen is het goed tijdig in te schatten wat de Nederlandse wetgeving voor u betekent. Indien u met een expeditie vanuit een ander land meegaat betekent dit niet zonder meer dat u buiten de werking van de Wet bescherming Antarctica valt. Zo verwacht Duitsland dat de legale aspecten van uw verblijf zijn geregeld in Nederland en dat aan de vereiste training is voldaan. Indien u met een expeditie van een land meegaat dat partij is bij het Protocol is van belang in welke mate uw activiteit door dat land wordt beoordeeld. Indien uw activiteit geheel wordt beoordeeld (inclusief

milieueffectbeoordeling en vergunningsplichtige handelingen) door het bevoegd gezag in dat land, dan zult u in de regel niet als organisator in de zin van de Wet bescherming Antarctica worden aangemerkt. De door het Protocol voorgeschreven regels zouden dan immers dubbel op u worden toegepast en dit is overdreven. Overigens zult u wel moeten voldoen aan de overige bepalingen die in de wet zijn opgenomen en die voor iedere Nederlander gelden. Vindt bedoelde beoordeling door het betrokken land niet plaats en krijgt u bijvoorbeeld enkel logistieke ondersteuning, dan zult u wel als organisator worden aangemerkt. In dat geval zult u tijdig een vergunning moeten aanvragen.

Hiervoor kunt u een aanvraagformulier opvragen bij Dienst Regelingen. Wel dient u van te voren de nadelige gevolgen voor het milieu en de mogelijkheden om deze te beperken te (laten) onderzoeken en deze bij de vergunningaanvraag weer te geven. De procedure voor de behandeling van de vergunningaanvraag, als bedoeld in hoofdstuk 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht, duurt circa zes maanden. Na ongeveer drie maanden zal er een ontwerpbesluit worden opgesteld en wordt er een kennisgeving gepubliceerd in de Staatscourant en een ander landelijk dagblad, waarin wordt aangegeven dat er zienswijzen kunnen worden ingediend. Als er geen zienswijzen zijn wordt de vergunning afgegeven en volgt er weer een publicatie van een kennisgeving, waarbij aan degenen die zienswijzen hebben ingediend, of die daartoe niet in de gelegenheid waren, de mogelijkheid wordt gegeven om in beroep te gaan.

In het uitzonderlijke geval dat er een MER moet worden opgesteld zal dit aan de Committee for Environmental Protection (CEP) moeten worden voorgelegd en wordt de MER met het advies van de CEP tijdens de jaarlijkse ATCM behandeld. Deze procedure kan circa anderhalf tot twee jaar duren.